

Biblioteksplan 2025-2028

Vänersborgs kommun

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Syfte.....	1
Plan.....	1
Folkbiblioteken.....	1
Skolbiblioteken.....	2
Omvärldsanalys	2
Hållbarhet.....	3
Samverkan	4
Barn- och ungdomsverksamhet.....	4
Prioriterade mål:	5
Digitalisering	5
Prioriterade mål:	6
Medieförsörjning	6
Prioriterade mål:	6
Läsfrämjande arbete vuxna.....	7
Prioriterade mål:	7
Biblioteket som demokratisk mötesplats	7
Prioriterade mål:	8
Tillgänglighet.....	8
Prioriterade mål:	8
Mångspråk och nationella minoriteter	9
Prioriterade mål:	9
Övergripande mål.....	10
Internationella styrdokument	10
Nationella styrdokument	10
Regionala styrdokument.....	10
Lokala styrdokument.....	10
Uppföljning och utvärdering	10

Dokumentinformation	Dokumentansvarig
Plan för biblioteksverksamheten 2025-2028 i Vänersborgs kommun	Förvaltningschef

Antagen 2025-03-19 § 36	Antagen av Kommunfullmäktige	Reviderad -	Giltighet 31 december 2028
Aktualiserad -	Diarienummer KUFNRN 2024/76	Intranät ☐	Hemsida ☒
Dokumentmottagare ☒ Förvaltningsorganisation ☐ Kommunala bolag ☐ Allmänheten ☒ Förtroendevalda			
Andra regelverk som omnämns Bibliotekslagen 2013:801			

Inledning

Vänersborg, som grundades år 1644, är regionhuvudstad i Västra Götaland. Den är belägen vid Vänerens sydspets och kommunen har ca 40 000 invånare. Det finns fyra tätorter; huvudorten Vänersborg samt Brålanda, Frändefors och Vargön.

Enligt regeringsformen ska det allmänna verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person. Biblioteken strävar efter att alla människor ska känna sig välkomna i verksamheten och uppleva att biblioteken är relevanta för dem.

Kommunens vision är: *Vänersborgs kommun – attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet.* Kommunfullmäktige fastställde visionen 2013 och den omfattar alla kommuninvånare och beskriver en framtida idealbild och en gemensam färdriktning. Visionen är en ledstjärna för all kommunal verksamhet och genomsyrar hela organisationen såväl som kommunens styrdokument. Kultur- och fritidsnämndens har utöver det ett särskilda mål om att öka den geografiska spridningen av verksamheterna samt nå underrepresenterade grupper i större utsträckning.

Sveriges nuvarande bibliotekslag (2013:801) trädde i kraft 1 januari 2014 och sätter ramarna för landets offentligt finansierade bibliotek. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. De ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

I enlighet med Bibliotekslagen 17 § ska kommuner och regioner anta biblioteksplaner för sin verksamhet. Biblioteksplanen utgår från Kungliga bibliotekets riktlinjer för upprättande av biblioteksplan och omfattar mål för kommunens folkbibliotek. Därför är benämningen på dokumentet plan, men har klassificeringen strategi enligt Vänersborgs kommuns riktlinje för styrande dokument.

Folkbiblioteken ingår i kultur- och fritidsnämndens ansvar medan skolbiblioteken i barn- och utbildningsnämndens ansvar. Folk- och skolbibliotek har olika uppdrag, men de har ett läsfrämjande uppdrag gemensamt.

Syfte

Vänersborgs kommuns biblioteksplan anger riktningen för biblioteksverksamheten under den avsedda perioden 2025–2028.

Plan

Folkbiblioteken

Folkbibliotekens uppgift är att värna om demokrati och fri åsiktsbildning. De ska stimulera till läsning på fritiden samt stödja det fria kunskapssökandet och det livslånga lärandet. Biblioteken strävar alltid efter god service och hög effektivitet samt anpassar verksamheten efter de samhällsförändringar som sker.

I Vänersborgs kommun finns idag folkbibliotek med väl utvecklad verksamhet. Biblioteken i Vänersborg består av ett huvudbibliotek i centralorten samt tre filialer i Brålanda, Frändefors och Vargön. Vänersborgs bibliotek med filialer ska skapa tydliga förutsättningar för att öka intresset för läsning och fortbildning samt tillhandahålla relevant media och information till kommunens invånare och besökare. Biblioteken ska enligt bibliotekslagen verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning och lärande. Denna verksamhet förutsätter att biblioteken förvärvar samt förmedlar litteratur och övrig media, sköter bibliotekskatalogen samt bedriver informationsvägledning.

Skolbiblioteken

Skolbiblioteken är en del av det allmänna biblioteksväsendet och omfattas av bestämmelser i både skollagen och bibliotekslagen. Alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 § skollagen). Skolbibliotekens uppdrag är att förmedla läslust och media- och informationskunnighet till sina elever.

Folkbiblioteken och barn- och utbildningsförvaltningen samverkar i ett baskulturutbud, som är obligatoriskt i grundskolan. I baskulturutbudet ingår att elever i årskurs 1 bjuds in till sitt närmsta folkbibliotek och får en biblioteksintroduktion samt att bibliotekspersonal besöker elever i årskurs 4 och genomför ett projekt tillsammans med drama- och bildpedagoger från Musik- och kulturskolan. Projektet baseras på läroplanens innehåll om estetiska uttryck.

Med anledning av att det i skrivande stund ligger en lagrådsremiss om förändringar i skollagen avseende skolbibliotek så har barn- och utbildningsförvaltningen initierat ett planeringsarbete inför beslut om förändringar. Aktuell biblioteksplan 2025-2028 kommer därför i ett senare skede att bli aktuell att justera eller komplettera.

Omvärldsanalys

Idag har invånarna fler behov av bibliotek än bara ett tyst rum med en samling böcker. Under de senaste åren har många snabba förändringar skett i samhället, t.ex. vad gäller utvecklingen av digitalisering och de förändrade behoven av digital kunskap som det inneburit för både invånare och bibliotekspersonal. Därför behöver bibliotekspersonalen ständigt hålla sig uppdaterad kring allt i samhället som påverkar verksamheten.

Kravet att kunna använda språket i tal och skrift har ökat samtidigt som läsförståelsen enligt flertalet studier har försämrats hos barn och unga. Detta medför senare hinder exempelvis att fler unga får ofullständiga betyg och därmed inte är behöriga till högre studier. Det kan i sin tur innebära att de kan få svårigheter att söka jobb eller att fylla i viktiga dokument som är livsnödvändiga och påverkar vardagslivet. Biblioteken verkar läsfrämjande genom olika insatser för barn och unga både på fritiden och genom samarbete med förskola/grundskola.

Medie- och informationskunnighet ska ses som en del av det demokratiska lärandet och ingår i de kunskaper som invånare behöver för att kunna delta aktivt i samhället, såsom kunskap om politiskt beslutsfattande, rättsstaten, medborgarens rättigheter och skyldigheter samt nationell och internationell säkerhet.

Enligt Vänersborgs kommuns omvärldsanalys 2025–2027 har polariseringen i samhället ökat och likaså andelen barnfattigdom och segregation. Förutom utökade inkomstskillnader, ökar även olikheterna gällande folkhälsa och studieresultat.

Ett flertal rapporter visar att psykisk ohälsa har ökat, särskilt bland unga, vilket i sin tur kan innebära ett ökat och/eller förändrat behov av folkbibliotek. Att se litteratur och diverse biblioteksvenemang som betydelsefulla hälsofrämjande åtgärder för invånarna kan här bli viktiga faktorer.

Kommunens befolkningsprognos 2024–2040 visar att andelen äldre ökar medan barnafödandet förväntas minska. Detta ställer sannolikt ökade krav på till exempel utökad hemleverans av böcker och ökat behov av hjälp med IT-relaterade frågor hos de äldre.

Vi lever i en osäker och turbulent tid vilket ställer ökade krav på beredskap inom offentlig sektor. Tidigare erfarenheter visar att biblioteksverksamhet är viktig för allmänheten vid kris eller höjd beredskap, enligt Kungliga biblioteket. Bibliotek har traditionellt högt förtroende hos invånarna och ses som en trygg och neutral plats för att inhämta pålitlig information. Det finns ingen nationell planering kring vilken verksamhet som ska fortgå i kommunal regi vid olika typer av kriser. Det beslutas lokalt vilken verksamhet som behöver upprätthållas vid kris och höjd beredskap. Bibliotekens krisberedskap kan innebära att invånarna ska känna till att biblioteket är en robust resurs i kris. De behöver veta vad biblioteken erbjuder samt att biblioteken tillhandahåller verifierad tillgänglig information i flera kanaler, enligt Svensk biblioteksförning (*Verktygslåda för bibliotekens beredskapsarbete, version 1.0*). Detta sammanfaller med bibliotekslagen § 2 där det nämns att biblioteket i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Informationspåverkan som riktas mot Sverige från främmande makt kan innebära allvarliga konsekvenser för samhällets säkerhet, främst mot grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter, enligt Myndigheten för psykologiskt försvar. Källkritik är en viktig del av ett lands psykologiska försvar mot otillbörlig informationspåverkan från främmande makter. När vi är källkritiska värderar vi information istället för att automatiskt acceptera den som sann, vilket bidrar till att skydda Sverige och svenska intressen. Här kan folkbiblioteken ha en betydelsefull funktion för invånarna både vad gäller tillgång till information och bedömning av tillförlitlighet. Biblioteken kan även ha en betydande roll som mötesplats för invånarna i en kommun vid olika typer av kriser.

Hållbarhet

Vänersborgs kommuns vision *Vänersborgs kommun - attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet* knyter väl an till folkbibliotekens uppdrag.

Biblioteken bidrar till social och ekonomisk hållbarhet. Genom att erbjuda en plats för sociala och spontana möten har biblioteken en betydande roll i många människors vardag. Biblioteken erbjuder även alltid kostnadsfri programverksamhet och mediautlåning, vilket gör verksamheten tillgänglig för alla oavsett ekonomiska förutsättningar.

Vänersborg är en kommun med mål att ha minskad klimatpåverkan. Biblioteken bidrar till ett hållbart samhälle genom utlåning av medier både i fysisk och digital form.

Biblioteken ska inspirera till hållbarhet genom medverkan vid arrangemang såsom klädbytdagar, återbruksworkshops eller föreläsningar med miljötema.

Biblioteken ska ha i åtanke att inskaffa miljöklassade varor, sopsortera och återvinna/återbruka material i verksamheten när det är möjligt och lämpligt.

Samverkan

Biblioteken har samarbeten med olika kommunala förvaltningar och flera verksamheter inom kultur- och fritidsförvaltningen. Samarbetet fördjupas inom kultur- och fritidsverksamheten som t.ex. med ungdomsverksamheten Timjan, Fritidsgårdarna, Vänersborgs konsthall och Musik- och kulturskolan.

Biblioteken i Vänersborg ingår i flera nätverk. Framför allt finns ett utvecklat samarbete inom Biblioteken i Fyrstad, där biblioteken i Vänersborg ingår tillsammans med Lysekil, Trollhättan och Uddevalla. Sedan våren 2023 finns ett gemensamt bibliotekssystem och webb för biblioteken i Fyrstad.

Andra samarbeten och nätverk som kan nämnas är Fyrbodalsregionala Kulturförvaltningen Västra Götalandsregionen, nationella bibliotekskatalogen Libris, Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) som används för utbud och support av talböcker samt Statens kulturråd för kompetensutbildning och bidrag till olika former av folkbiblioteksverksamhet.

Biblioteken har också samarbeten i olika former med föreningar och studieförbund, till exempel Studiefrämjandet, Naturskyddsföreningen, Vänersborgs schacksällskap samt den lokala släktforskarföreningen. Det finns även avtalssamarbeten med Naturbruksgymnasiet Nuntorp och Brinkebergsanstalten dit bibliotekspersonal åker för att på plats erbjuda biblioteksservice. Biblioteken i Vänersborg är alltid öppna för nya samarbeten med andra verksamheter.

Barn- och ungdomsverksamhet

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. (8 § Bibliotekslagen)

Enligt Barnkonventionen 13 § har barn rätt till yttrandefrihet; att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter, med respekt för andra personers rättigheter. I 31 § beskrivs att barn har rätt till lek, vila och fritid.

Barn och ungdomar är en av folkbibliotekens prioriterade målgrupper. Biblioteken i Vänersborg är öppna för alla barn och ungdomar och strävar efter att alltid ha barnens perspektiv i åtanke. Från den 1 januari 2020 är Barnkonventionen svensk lag och den är därför vägledande i planering, genomförande och utvärdering av bibliotekens verksamhet för barn och ungdomar. Målgruppen ska ges möjlighet att vara delaktiga i hur bibliotekens utbud och verksamhet ser ut.

Biblioteken i Vänersborg erbjuder för barn och ungdomar medier i ett flertal olika format och svårighetsgrader. Biblioteken erbjuder även medier för dem med andra modersmål än svenska, samt medier på de nationella minoritetsspråken. Specialmedier erbjuds för barn med någon form av funktionsnedsättning, t.ex. medier med TAKK (Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation), teckenspråk och punktskrift.

Biblioteken strävar efter att nå samtliga barn och ungdomar i Vänersborgs kommun genom sitt lässtimulerande arbete. Detta bidrar sannolikt till att barn och unga uppnår bättre skolresultat och fullföljer sina studier, vilket är ett av kommunens inriktningsmål. Att främja barns språkutveckling är ett viktigt uppdrag för biblioteken. Att inspirera till läsning och att lägga grunden till god språkutveckling är något som bör göras tidigt. För att nå de minsta barnen och deras vuxna genomför biblioteket delar av det arbetet tillsammans med förskolan, barnavårdscentralen (BVC), den öppna förskolan och logopedin. Det möjliggör ett utökat

kunskapsutbyte. De flesta av kommunens förskolor använder även folkbiblioteken antingen genom att besöka dem med sina barngrupper eller genom att hämta förbeställda bokpåsar.

Folkbiblioteken har ett samarbete med skolan, ett baskulturutbud, som är obligatoriskt i grundskolan. I baskulturutbudet ingår att elever i årskurs 1 bjuds in till sitt närmsta folkbibliotek och får en biblioteksintroduktion samt att bibliotekspersonal besöker elever i årskurs 4 och genomför ett projekt tillsammans med drama- och bildpedagoger från Musik- och kulturskolan. Projektet baseras på läroplanens innehåll om estetiska uttryck.

Prioriterade mål:

Under planperioden ska biblioteken:

- Utveckla läsfrämjande insatser för barn och unga i grundskoleålder på deras fritid, exempelvis genom kultur- och fritidsförvaltningens arbete med ”*Aktiv fritid*” på Torpa-området 2024–2026.
- Uppmärksamma temadagar kring nationella minoriteter för barn och unga.
- Fortsätta utveckla arbetsformer och samarbeten med ungdomsverksamheten Timjan.

Digitalisering

[...] *Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. (7 § Bibliotekslagen)*

Bibliotek kan vara en nyckelaktör när det gäller att öka medborgares kunskap om digitala samhällstjänster, mycket beroende på att de vänder sig till alla medborgare. Den digitala delaktigheten är en demokratifråga, alla ska ha tillgång till samhället på samma villkor. Digitaliseringen spelar stor roll för förändring och utveckling av bibliotekens uppgift i samhället då en stor del av samhällets tjänster är helt digitala. Biblioteken ska enligt bibliotekslagen ha en aktiv roll i att minska den digitala klyftan, att vägleda och ge kommuninvånarna en trygghet i att använda internet och olika digitala verktyg och samhällsservice – att känna sig digitalt delaktiga. Digital och fysisk biblioteksverksamhet bör utvecklas tillsammans. Ett viktigt uppdrag för biblioteken är att inspirera till och informera om hur både barn, unga och vuxna i sin vardag kan bli mer källkritiska genom att granska fakta och bedöma olika digitala källors tillförlitlighet.

I Vänersborgs kommuns omvärldsanalys 2025–2027 beskrivs det att det är medborgarna själva som i hög grad är delaktiga i den digitala omställningen. Pandemin medförde en digital expansion där nya grupper har blivit användare av olika typer av tjänster. Det medför ett ökat tryck på de offentliga institutionerna att erbjuda fler smarta och tillgängliga lösningar vad gäller IT för och i samverkan med medborgarna.

Biblioteken i Vänersborg arbetar för att öka den digitala kompetensen och delaktigheten hos invånarna med bland annat IT-hjälp där man kan få hjälp med diverse enklare IT-relaterade problem och frågor. Eftersom digitala tjänster är under ständig förändring behöver verksamheten kompetensutbilda personalen i de tekniska kunskaper som krävs.

På bibliotekens webbsida finns information om biblioteksverksamheten och tillgång till digitala tjänster dygnet runt. Via bibliotekets hemsida kan man reservera och låna om media samt läsa tidningar och tidskrifter digitalt. Biblioteken tillhandahåller även andra digitala tjänster såsom e-böcker/e-ljudböcker, filmstreaming, språkkurser och databaser som kan nyttjas dygnet runt vilket gör att alla kan ta del av dem när det passar dem.

Biblioteken i kommunen erbjuder datorer och surfplattor som besökare kan använda för olika ändamål. Det är även möjligt att ansluta egna enheter till bibliotekens trådlösa nätverk. Tillgången till bibliotekens webbsida och katalog, åtkomlig reservationshylla, självbetjäningautomater för utlåning och återlämning samt möjlighet till kopiering/utskrifter/scanning gör att besökare till stor del kan hantera sina rutinmässiga ärenden på egen hand.

Prioriterade mål:

Under planperioden ska biblioteken:

- Arbeta aktivt för att öka invånarnas medie- och informationskunnighet.
- Undersöka samverkan inom kommunen kring IT-handledning.

Medieförsörjning

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. (6 § Bibliotekslagen)

Biblioteken i Vänersborg erbjuder ett brett och varierat utbud av tryckta böcker, talböcker, ljudböcker, tidningar, tidskrifter, e-böcker, e-ljudböcker och e-tidningar med flera medier för alla åldrar, på olika språk och läsnivåer. Det ska gallras, förnyas och kompletteras regelbundet.

I och med samarbetet med biblioteken i Fyrstad har mediebeståndet utökats väsentligt. Invånarna kan numera reservera, låna och lämna media på samtliga bibliotek i Fyrstad.

Bibliotekens inköp av medier styrs av aktualitet, kvalitet, behov och efterfrågan. Vägledande för inköp och beståndsunderhåll är bibliotekens medieplan. Biblioteksanvändarna har möjlighet att påverka biblioteksbeståndet via inköpsförslag och stor hänsyn tas till dessa önskemål. Fjärrlån från andra bibliotek sker via en väl uppbyggd infrastruktur mellan bibliotek i regionen samt på ett nationellt plan.

Biblioteken ska enligt bibliotekslagen vara tillgängliga för alla och det är därför viktigt att erbjuda olika typer av anpassade medier såsom lättlästa böcker, böcker med stor stil, talböcker, litteratur på minoritetsspråk samt litteratur på andra språk än svenska.

Avdelningen Äppelhyllan tillhandahåller utvalda medier för barn och unga med olika funktionsnedsättningar samt för deras anhöriga, pedagoger och andra som möter barnen. Där finns media med t.ex. TAKK (Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation), teckenspråk och punktskrift.

Biblioteken erbjuder även ”Boken kommer”-service, det vill säga att medier levereras hem till dem som på grund av funktionsnedsättningar inte kan komma till biblioteken.

Prioriterade mål:

Under planperioden ska biblioteken:

- Upprätta en gemensam medieplan för biblioteken i Fyrstad samt revidera nuvarande medieplan för biblioteken i Vänersborg.

Läsfrämjande arbete vuxna

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. (2 § Bibliotekslagen)

Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. (7 § Bibliotekslagen)

Att förmedla litteratur för att stimulera läsandet är en av bibliotekens viktigaste uppgifter. För att främja läsning och tillgång till litteratur arbetar biblioteken medvetet med att lyfta fram såväl ny som äldre litteratur för att inspirera till lån och läsning. Biblioteken med sitt breda utbud inspirerar, förmedlar läsglädje och väcker engagemang genom att ge boktips i möten mellan bibliotekspersonal och allmänhet. Det kan också ske genom utställningar och exponering med olika teman, boktips via webben eller vid arrangemang såsom författarbesök, bokcirklar och boktips med elvakaffe. Bibliotekens läsfrämjande uppdrag nämns ytterligare i avsnitten *Mångspråk* och *Tillgänglighet*.

Bibliotekslokalernas utformning och möblering är under ständig utveckling för att skapa platser som möjliggör läs- och studiero.

Prioriterade mål:

Under planperioden ska biblioteken:

- Vidareutveckla en läsfrämjandeplan för vuxna.

Biblioteket som demokratisk mötesplats

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. (6 § Bibliotekslagen)

Biblioteket har på senare år utvecklats från sin traditionella roll att enbart tillhandahålla böcker och medier samt att vara en plats för att inhämta information, till att alltmer även vara en plats för möten och kulturupplevelser. Biblioteket är en plats där människor i olika åldrar med olika bakgrund kan träffas för både nytta och nöjes skull. Det fyller en viktig social funktion i samhället för många invånare.

Biblioteken är en del i det livslånga lärandet, skapar nyfikenhet och nya möten som ska bidra med kunskap och inspiration. Ett rikt kulturutbud för barn, unga och vuxna bidrar till att skapa en attraktiv kommun där människor trivs att bo. Biblioteken i Vänersborg ska erbjuda en mångfald av aktiviteter för lärande, skapande och upplevelser som tar hänsyn till invånarnas olikheter och intresseinriktningar som t.ex. författarbesök, föreläsningar, föreställningar, filmvisningar, workshops och utställningar.

Ett av kommunens inriktningsmål är att det ska finnas mer jämställda och jämlika förutsättningar för invånarna att påverka sina liv. Det ska också finnas en ökad tillgänglighet till trygga mötesplatser. Biblioteken ska fungera som neutrala plattformar för inhämtning av information, inspiration, lärande, kunskapsutbyte och upplevelser.

Lokalernas utformning spelar stor roll ur ett säkerhetsperspektiv för att öka allas upplevelse av trygghet och trivsel. Under de senaste åren har det satsats på samtliga folkbibliotekslokaler i Vänersborg genom bland annat medel från Kulturrådet. På huvudbiblioteket i centrum finns det

flera olika typer av rum som kan användas som mötesplatser för studenter, grupper och föreningar. Biblioteksfilialerna har rustats upp och nya möbler har köpts in. Ommöbleringar har skett för att kunna erbjuda förbättrade möjligheter till läsning och studier enskilt och i grupp.

Meröppet, dvs. att bibliotekslokaler kan utnyttjas vid vissa tider då personal inte är på plats, erbjuds på biblioteket i Brålanda. Detta innebär att besökare kan låna och återlämna böcker som vanligt under meröppetider samt använda lokalen som exempelvis studie- eller mötesplats för bokcirklar och liknande.

Biblioteksverksamhetens mötesplatser kan även vara utanför bibliotekens lokaler till exempel via digitala mötesplatser. Särskilt sociala medier innebär interaktion mellan bibliotek och användare. Bibliotekens lådcyklar används som mobila mötesplatser och har ett utbud av media och information. Cyklarna används på temadagar och festivaler.

Prioriterade mål:

Under planperioden ska biblioteken:

- Undersöka möjligheterna till att fler biblioteksfilialer ska kunna erbjuda meröppet.

Tillgänglighet

Biblioteken spelar en viktig roll för att ge alla människor lika möjligheter till kultur, upplevelser och lärande oavsett kön, ålder, språktillhörighet, kultur eller funktionsförmåga. Biblioteken ska ha en bra geografisk spridning så kommuninvånarna enkelt kan ta sig till dem, samt vara utformade så att alla känner sig välkomna. Tillgänglighet ska prägla lokalernas fysiska utformning, den digitala miljön, tillgången till information och personalens bemötande och förhållningssätt.

§ 4 i Bibliotekslagen handlar om den prioriterade gruppen personer med funktionsnedsättningar, som biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt. Utifrån gruppens olika behov och förutsättningar ska biblioteken bland annat erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att alla ska kunna ta del av information. De anpassade medierna är av stor betydelse för gruppen. Biblioteken köper in dessa, arbetar med att tillgängliggöra, ladda ner och skicka media med post eller personlig leverans. Bibliotekspersonal informerar om medierna och handleder i användandet av teknisk utrustning. I samarbete med Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) informerar biblioteken om tjänsten Legimus/egen nedladdning. Målgrupperna är personer i alla åldrar med funktionsnedsättningar, personer med läs- och skrivsvårigheter, personer med synnedsättning och personer med intellektuella eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

De som inte kan ta sig till biblioteket själva kan få böcker hemlevererade via bibliotekens ”Boken kommer”-service. Detta gäller även boende på kommunens äldreboenden.

Eftersom befolkningsprognosen i kommunen visar att åldersgruppen äldre, 80 år och över, kommer att öka under planens period, behöver biblioteken sannolikt anpassa sin service. ”Boken kommer”-verksamheten kan antas öka i omfattning. Verksamheten behöver bli mer uppsökande genom olika aktiva möten inom äldreomsorgen.

Prioriterade mål:

Under planperioden ska biblioteken:

- Utveckla det uppsökande och läsfrämjande arbetet genom samverkan med andra aktörer.

- Aktivt bevaka befolkningsunderlaget av äldre invånare i kommunen och anpassa verksamheten utifrån förändringar.

Mångspråk och nationella minoriteter

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på:

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

(5 § Bibliotekslagen)

I Vänersborgs kommun finns *Riktlinje för Vänersborgs kommuns arbete gällande nationella minoriteter och minoritetsspråk*. Syftet med dokumentet är att tydliggöra kommunens ansvar i förhållande till de nationella minoriteterna och minoritetsspråken.

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna – sverigefinnar, romer, tornedalingar, samer och judar. Sveriges fem nationella minoritetsspråk är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib samt samiska. Samerna är även ett urfolk. Biblioteken ska tillgängliggöra medier på dessa språk, synliggöra dem och verka för att informera om de nationella minoriteterna. Minoritetsgruppernas rättigheter bestäms även i Språklagen 8 § och lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Genom att tillhandahålla medier och information, verksamhet och program till bärarna av de nationella minoritetsspråken kan biblioteken bli ett viktigt stöd för den språkliga revitaliseringen. Biblioteken skyltar med media om och på minoritetsspråken under t.ex. temadagar. I synnerhet för barn och unga kan biblioteket bli en plats där språket kan stärkas. Enligt Barnkonventionens 30 § har språkliga och etniska minoriteter rätt till sitt språk, sin religion och sin kultur.

Biblioteket är en plats där personer med annat modersmål än svenska kan tillgodogöra sig kunskaper om det svenska samhället och språket. Genom utbudet av medier och information ger biblioteket även människor med en annan kulturell bakgrund möjligheter att behålla sitt språk och sin kultur.

Litteratur på de språk som kommuninvånarna har behov av ska enligt bibliotekslagen finnas i det egna beståndet eller kunna fjärrlånas från andra bibliotek. De vanligaste språken i Vänersborg förutom svenska är arabiska, somaliska, albanska och romani arli.

Nyanlända människors behov av bibliotekens tjänster förändras ständigt och biblioteken behöver vara benägna att anpassa sig för att kunna möta dessa behov. Biblioteken ska vara en plats för social inkludering och orientering i samhället. Aktiviteter riktade mot personer med annat modersmål än svenska ska anordnas av biblioteken själva eller i samarbete med andra. Biblioteken i Vänersborg samarbetar sedan flera år med Studieförbundet kring språkutvecklande arbete gentemot personer som bott en kort tid i Sverige. Som exempel kan nämnas språkträffar och bokcirkel med olika fokus.

Prioriterade mål:

Under planperioden ska biblioteken:

-
- Vidareutveckla det uppsökande arbetet i kommunens socialt och ekonomiskt utsatta bostadsområden.
 - Undersöka samverkansmöjligheter gällande mångspråk och nationella minoriteter.
 - Uppmärksamma temadagar kring nationella minoriteter.

Övergripande mål

Internationella styrdokument

FN:s konvention om barns rättigheter

IFLA:s riktlinjer för folkbiblioteksservice för barn och unga 0–18 år

Unescos folk- och skolbiblioteksmanifest

Nationella styrdokument

Bibliotekslagen (2013:801)

Skollagen (2010:800)

Regeringsformen

Språklagen (2009:600)

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Regionala styrdokument

Regional biblioteksplan 2024–2027 för Västra Götalandsregionen

Lokala styrdokument

Vänersborgs kommuns mål- och resursplan 2024–2026 (MRP)

Kommunfullmäktiges inriktningsmål 2024–2026

Miljöprogram 2030

Riktlinje för Vänersborgs kommuns arbete gällande nationella minoriteter och minoritetsspråk (Antagen av kommunstyrelsen 2023-12-20 § 274)

Omvärldsanalys 2025–2027 (Vänersborgs kommun)

Uppföljning och utvärdering

Planen följs upp i kultur- och fritidsnämnden årligen och rapporteras för kommunfullmäktige vid planperiodens slut.